

اجازه دولت کمین وزه بفروشد برای هر یک دوقران
جریمه خواهند گرفت قرائت شد پس از مذاکرات
دو فقره اصلاح ذیل پیشنهاد شد .

(۱) اصلاح آقای رئیس

(هر گاه محقق شود که کسی بدون اجازه دولت
روده و کمین وزه فروخته است زه و قیمت از فروشنده
دریافت خواهد شد .)

(۲) اصلاح دکتر علی خان

(هر گاه کسی بدون اجازه دولت روده و کمین
وزه بفروشد مأمورین دولت قیمت آنرا از فروشنده
خواهند گرفت .)

رئیس - رأی می گیریم با اصلاح اولی هر کس
تصدیق میکند ورقه سفید میاندازد .

(رأی گرفته و نتیجه بقرار ذیل اعلام شد)

معاذ الملک - عده حضار (۵۹) ورقه سفید
علامت قبول (۴۳) امتناع (۱۶)

رئیس - تصویب شد ماده نه خواننده شود
تصویب کند کان .

ممنز الملک - مستشار الدوله - لسان الحکماء

آدینه محمد خان - وکیل التجار - فاتح الملک - آقا سید

جلیل - میرزاداد خان - منتصر السلطان - فهیم الملک

معاذ الملک - میرزا مرتضی قلیخان - حاج سید نصر الله

ممتاز الدوله - معتمد التجار - حکیم الملک - تقی زاده

شیبانی - آقا میرزا اسمعیل نویری - دکتر علی خان

آقا شیخعلی - مؤتمن الملک - آقا شیخ رضا - تربیت -

اسد الله میرزا - نواب عز الملک - متین السلطنه - اسد الله

خان - وکیل الرعایا - دبیر الملک - ذکاء الملک - ابوالقاسم

میرزا - آقا سید حسین اردبیلی - کاشف - حاج محمد -

کریمخان - ارباب کیخسرو - وکیل التجار - دهخدا

وحید الملک - حاج آقا - محمد علیخان - مرتضی -

قلیخان بمقناری .

ماده (۳) قرائت شد .

رئیس - معلوم میشود مخالفی نسبت پس رأی

میگیریم هر کس ماده سه را بطوری که در راپورت

نوشته شده تصویب مینماید ورقه سفید بیاندازد .

(اخذ رأی شده نتیجه آن از این قرار اعلام شد)

معاذ الملک - عده حضار ۵۷ ورقه سفید

علامت قبول ۴۵ ورقه آبی علامت رد (۱) امتناع ۱۱

رد کننده حاج شیخعلی نسائیکه تصویب کردند .

محمد هاشم میرزا - تقی زاده - فاتح الملک - صدر -

العلماء - معتمد التجار - حکیم الملک - آقا میرزا اسمعیل

نویری - آقا شیخعلی - میرزاداد خان - آقا سید جلیل

وکیل الرعایا - تربیت - کاشف - آقا شیخ رضا - آقا شیخ

ابراهیم زنجانی لسان الحکماء - مؤتمن الملک - دکتر علیخان

دبیر الملک - حاج محمد کریمخان - اسد الله میرزا -

ارباب کیخسرو - آقا سید ابراهیم - آقا سید حسین اردبیلی

منتصر السلطان - ناصر الاسلام - وکیل التجار - مرتضی -

قلیخان - حسنعلیخان - ممتاز الدوله - ذکاء الملک - حاج آقا

وحید الملک - طباطبائی - فهیم الملک - عز الملک - متین -

السلطنه - دهخدا - اسد الله خان - میرزا مرتضی قلیخان -

معاذ الملک - حاج سید نصر الله - مستشار الدوله -

ابوالقاسم میرزا - ممنز الملک .

رئیس - ماده سه با اکثریت پذیرفته شد ماده چهار

خواننده شود (قرائت شد) چون این ماده راجع بود

باینکه ترتیب جمع آوری روده و کمین وزه و اداره

اینکار راجع است بوزارت مالیه بعضی وجود این ماده
رالازم ندانسته گفتند زائد است پس از قدری مذاکره
بقیام و قعود رأی گرفته با اکثریت تصویب شد .

ماده پنجم - راجع باینکه این قانون سه روز پس از

اعلان در تمام مملکت ایران شروع با اجرا میشود

قرائت شد . بعضی این مدت را برای شروع با اجرا کم

دانسته آقای فهیم الملک مخبر کمیسیون قوانین مالیه

اظهار نمود که چون از اول حمل وزارت مالیه تهیه

اجرای این قانون را دیده و بنقاط اطلاع داده است باینجه

کمیسیون این مدت را کافی دانست پس از مذاکرات

بقرار ذیل دو فقره اصلاح پیشنهاد شد .

(۱) از طرف آقای مؤتمن الملک .

این قانون در هر محل ده روز پس از اعلان بموقع

اجرا گذارده خواهد شد .

(۲) از طرف آقای کاشف .

این قانون از تاریخ اعلان در ظرف ده روز اجرا

خواهد شد .

رئیس - رأی میگیریم باین اصلاحاتی که

پیشنهاد شده اول به پیشنهاد آقای مؤتمن الملک رأی

گرفته میشود هر کس این پیشنهاد را تصویب میکند

قیام نماید اغلب قیام نمودند .

رئیس - با اکثریت تصویب شد

حال در کلیه این قانون رأی گرفته میشود هر کس

تصویب میکند ورقه سفید خواهد انداخت [ورقه

توزیع و نتیجه بطوریکه ذیل مندرج است اعلام شد]

معاذ الملک - عده حضار (۵۸) ورقه

سفید علامت قبول (۴۷) امتناع (۱۱)

کسانیکه تصویب کردند .

فاتح الملک - آدینه محمدخان - مستشار الدوله

ادیب التجار - معتمد التجار - ذکاء الملک -

وکیل التجار - تربیت - لسان الحکماء - دکتر

علیخان - آقا شیخعلی - آقا سید جلیل -

میرزا داودخان - وکیل الرعایا - شیبانی -

صدر العلماء - آقا میرزا اسمعیل نویری - محمد

هاشم میرزا - حکیم الملک - مؤتمن الملک - آقا

شیخ ابراهیم زنجانی - اسد الله میرزا - دبیر الملک

حاج محمد کریمخان - منتصر السلطان - ناصر الاسلام

آقا سید حسین اردبیلی - ارباب کیخسرو - حاج آقا

حسنعلیخان - وحید الملک - عز الملک - نواب -

متین السلطنه - دهخدا - اسد الله خان - مرتضی قلیخان

فهیم الملک - وزیر زاده - ابوالقاسم میرزا - میرزا

مرتضی قلیخان - معاذ الملک - ممتاز الدوله - ممنز

الملک - حاج سید نصر الله - کاشف - آقا شیخ رضا

رئیس - کلیه این قانون با اکثریت تصویب

شد موضوع مذاکرات جلسه آتی از این قرار است

شود اول از بقیه قانون اساسی معارف راپورت

کمیسیون بودجه راجع بوراث مشهدی محمد زاندارم

مقتول طرح آقای ذکاء الملک در خصوص تاسیس

روزنامه رسمی طرح آقای حسنعلیخان در خصوص

مسئولیت وزیر در بار راپورت شبه چهارم راجع

بنمایند کان عربستان از این ساعت جلسه خصوصی

می شود .

(مجلس یک ساعت و نیم از شب گذشته خصوصی شد)

جلسه ۸۶

صورت مشروح روز شنبه ۱۹ شهریور

ربیع الثانی ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و چهار دقیقه قبل از فروب آفتاب

در تحت ریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد
صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۷ را آقای معاضد الملک
قرائت کردند .

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست

(اظهاری نشد رئیس صورت را امضاء کرد)

رئیس - آقای آقا سید جلیل تقاضا میکند

در خصوص طلبکاران مرحوم حاجی میرزا ابراهیم

آقا راپورت کمیسیون بودجه امروز موضوع

مذاکره بشود اگر مجلس موافقت دارد بعد از تنفس

خواننده شود .

(عموماً تصویب کردند)

رئیس - قانون اساسی معارف خواننده شود

(ماده ۱۱ راجع باینکه هر کس مدرسه

غیر رسمی افتتاح می کند باید با اطلاع دولت برساند

قرائت شد .)

آقای وکیل التجار - پیشنهادی نمودند که

ذیل مندرج است .

این بنده پیشنهاد میکنم که این ماده باینطور

نوشته شود .

ماده ۱۱ - هر کس مدرسه غیر رسمی افتتاح

می کند باید بتصویب و در تحت نظارت وزارت

معارف باشد و تحصیل آنها بموجب پروگرام عمومی

واقع شود .

مؤتمن الملک - این را بفرمائید تجزیه

کنند و قسمت شود .

قسمت اول قرائت شد .

هر کس مدرسه غیر رسمی افتتاح می کند باید

بتصویب و در تحت نظارت وزارت معارف باشد .

رئیس - این قسمت اول را هر کس قابل

توجه می داند قیام نماید (رد شد)

قسمت دوم قرائت شد .

رئیس - این قسمت چون راجع بمواد بعد

است حالا رأی نمی گیریم (گفتند صحیح است)

(ماده ۱۲) راجع بشرایط مؤسس و مدیر

قرائت شد .

آقای آقا سید ابراهیم پیشنهادی نمودند

قرائت شد .

این بنده پیشنهاد می کنم که این جمله در

ذیل ماده ۱۲ نوشته شود .

شرطششم - مدیر و معلمین باید متجاهر بفسق

و محکوم بفساد عقیده نباشند (مسکوت عنه ماند)

(ماده ۱۳) در خصوص اینکه هر کس در هر جا

تحصیل کرده باشد تادرمقام امتحان رسمی بر نیامده

باشد در مدرسه دولتی پذیرفته نخواهد شد قرائت

شد پس از مذاکره پیشنهاد های ذیل قرائت شد

۱ - از طرف آقا میرزا ابراهیم خان - این بنده

پیشنهاد می نمایم ماده ۱۳ باینطور نوشته شود

هر کس خواسته باشد در مدارس دولتی داخل شود

باید مطابق پروگرام آن مدرسه امتحان بدهد .

۲ - از طرف آقای متین السلطنه

هر کس در هر جا تحصیل کرده باشد تادرمقام

امتحان رسمی بر نیامده است در مدارس متوسطه و

عالی پذیرفته نخواهد شد .

۳ - از طرف آقای ممنز الملک

هر کس خواسته باشد داخل مدارس متوسطه

یا عالی دولتی شده باشد اگر پروگرام مدرسه که سابقاً در آنجا تحصیل کرده است بر حسب تصویب وزارت معارف
در هر يك از پیشنهادهای فوق رأی گرفته قابل توجه نگردید .

(ماده ۱۴ تا ۲۲ قرائت شده مذاکرات لازمه بعمل آمد)
دربین شور کابینه وزرا تشریف آوردند .
رئیس - بقیه این شور همانند برای روز سه شنبه .

سپیدار - چون بواسطه خستگی و کسالت سه نفر از وزرای ما استعفا کرده بودند بهین جهت بنده و آقای سردار اسعد هم استعفای خودمانرا خدمت والا حضرت آقای نایب السلطنه تقدیم کردیم چند روز بود کارها تعطیل شده بود و چون اتفاق آراء و امر مجلس مقدس و فرمایشات آقای نایب السلطنه بر این شده ما مجدداً قبول این شغل را بکنیم استعفای خودرا پس گرفتیم و چون بنده و آقای سردار اسعد عهد و سوگند خورده بودیم که این دو وزارت خانه را یعنی بنده وزارت جنگ را و ایشان وزارت داخله را قبول نکنیم و واقعا بعد از فرمایش مجلس و آقای نایب السلطنه این شغل را در هنده گرفته ایم باین جهت تبدیل کردیم که بنده وزارت داخله را و ایشان وزارت جنگ را که قبول کردند و انشاء الله تعالی امیدواریم که در چاکری و نوکری دولت و ملت کوتاهی نکرده کارهای شرف نمایان کابینه همان کابینه سابق است و پروگرام همان پروگرام است و یارانه پیشنهادها که لازم است میشود در کمیسیون مخصوص مذاکره شده و از تصویب نمایندگان محترم بگذرد .

رئیس - در مقابل این طول بحران و نگرانی که عموماً داشتیم در واقع این بهترین جوابی بود که امروز کابینه محترم بمجلس آوردند خیلی متشکر شدیم از اینکه مجدداً این کابینه موافق مقصود تشکیل شد و امیدواریم من بعد کارها بهتر پیشرفت نماید .

(وزرا تشریف بردند)
رأیورت کمیسیون بودجه راجع بوراث مرحوم مشهدی محمد ژاندارم که در اردوی مسیو یقزم خان مقتول شده بود قرائت شد که از طرف وزارت مالیه تقاضای برقراری ماهی سه تومان در حق دو نفر همشیره های او شده کمیسیون بودجه نیز آنرا تصویب کرده بود .

نوبوری - بنده از وزارت داخله استعفا میکنم که بطور کلی یکقراری برای کلیه مقتولین بگذارند که هر روز برای تصویب جزئیات وقت مجلس تصویب نشود .

رئیس - چون این رأیورت مدتی است که از کمیسیون آمده است معطل شده است باین جهت خوانده شد و البته قراری از برای کلیه داده خواهد شد حالا رأی میگیریم مخالفی نیست رأی میگیریم برای رأیورت کمیسیون کسانیکه موافقت با رأیورت دارند در وقت سفید خواهند انداخت - [ورقه توزیع و نتیجه از قرار ذیل اعلام شد]

معاذ الملک - عده حضار (۶۰) ورقه سفید علامت قبول (۴۸) امتناع (۱۲) کسانیکه تصویب کردند .

اسدالله خان - ادیب التجار . حاجی فاتح الملک نجات . میرزا اسمعیل نوری . آقا سید جلیل معتمد التجار . دکتر امیرخان . آقا شیخ ابراهیم زنجانی . ادینه محمدخان . آقا سید ابراهیم قوام الاسلام . لسان الحکماء . حاجی محمد کریم خان - متین السلطنه . آقا شیخعلی . دبیر الملک آقا شیخ رضا . دکتر علی خان . نواب . میرزا دادوخان . محمد هاشم میرزا . حاج شیخعلی . حکیم الملک . مؤتمن الملک . ذکاء الملک . اسدالله میرزا - حسنعلی خان . میرزا ابراهیم خان وکیل الرعایا . طباطبائی . صدیق حضرت . منتصر السلطان . دکتر اسمعیل خان . میرزا مرتضی قلیخان . ناصر الاسلام . آقا سید حسین اردبیلی . معین الرعایا . ابوالقاسم میرزا . تقی زاده . معاضد الملک . فهیم الملک . ارباب کیخسرو . آقا میرزا علی اکبر خان دهخدا . وزیر زاده . ممتاز الدوله . معزز الملک . مستشار الدوله .

رئیس - با اکثریت تصویب شد یک ربع تنفس است .
ثانیاً جلسه تشکیل و رأیورت کمیسیون بودجه راجع بقروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا قرائت شد که طرح کمیسیون مبتکران (۶۰۰) تومان برای قروض آن مرحوم تصویب کرده بود بعد از تحقیق معلوم شد که کلیه قروض آن مرحوم (۸۳۰) تومان است و در اینمورد که مجلس شورای ملی رعایت حال بازماندگان را صلاح دانسته خوب است خاطر ورثه مزبوره را آسوده نموده بوزارت مالیه اجازه بدهند که طلبکاران را خواسته قراض صحیحی در تادیه کلیه قروض بدهد .

معاذ السلطنه - بنده چون از ترتیب قروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا و طلب کارهای ایشان اطلاع دارم لازم است که عرض کنم چند نفر از این طلبکارها خیلی پریشانند مثلاً یکی از آن ها حسین آقای زرگر است که تقریباً (۶۵۰) هزار تومان دارائی داشته و تمام را در راه مشروطیت صرف کرده و باندازه پریشان شده است که شاید برای شام شب هم معطل است يك مقداری او طلب دارد و معلوم است هر چه زودتر باید او برسد و چند نفر هم از مجلس طلب دارند و خیلی پریشانند طلبکارهای مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا از قراریکه ورثه آن مرحوم اظهار میکنند خیلی مطالبه مینمایند آنهاهم که ندارند باین جهت اسباب زحمت آنها است و چون مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا در دوره سابقه مجلس حق و کالت را نگرفته چنانچه مجلس رأی بدهد که این وجه به او داده شود بیموقع نیست و از حقوق خود او بقرض او داده شده است يك چیز فوق العاده مجلس تصویب نکرده است .

ارباب کیخسرو - اینک فرمودید بعضی هم از مجلس طلب دارند از این مجلس احدی طلب ندارد .
رئیس - بلی غرض ایشان هم طلب از این مجلس نبود طلب از مجلس سابق است و رأیورت آن هم خوانده شده و روز دیگر بمجلس خواهد آمد .

وکیل التجار - آرزو که در این خصوص مذاکره شد آقای تقی زاده طرحی پیشنهاد کردند که قروض آن مرحوم از حقوق باقیمانده آن مرحوم داده شود و همچنین حقوقی که درباره وراثت آن مرحوم بر قرار میشود يك چیز علاوه نباشد همان حقوق و کالت آن مرحوم است که باو داده میشود و بنده هم در این خصوص با آقایان عقیده هستم و آرزوهم تصویب کردم و تصور میکنم این بهترین شقوقی است که اظهار شده است .

حسنعلی خان - در اینک قروض آن مرحوم باید داده شود حرفی نیست و بنده هم از آنها هستم که می گویم باید داده شود لیکن این که گفته شد بعنوان حق الوکاله آن مرحوم داده شود این را نمی توانم تصدیق کنم برای اینکه این يك سابقه می شود برای و کلاه دوره سابق که می آیند و حقوق آن دوره را مطالبه بکنند به چوجه نباید باین عنوان داده شود .

رئیس - صحیح است حالا رأی می گیریم باین رأیورت کمیسیون هر کس موافقت دارد با رأیورت کمیسیون بودجه ورقه سفید خواهد انداخت [ورقه توزیع و رأی گرفته شد]

معاذ الملک - عده حضار (۶۱) ورقه سفید علامت قبول (۵۷) امتناع (۴) کسانیکه تصویب کردند .

دکتر اسمعیل خان . آقا شیخ محمد . قوام الاسلام . حاجی فاتح الملک . آقا شیخ ابراهیم زنجانی . آقا شیخ رضا . لسان الحکماء . حاجی میرزا آقا . تربیت . حاجی سید ابراهیم مدرسی و حیدر الملک . متین السلطنه . معین الرعایا . عز الملک مرتضی قلیخان بختیاری . معزز الملک . وزیر زاده شیانی - ادیب التجار . معتمد التجار . مؤتمن الملک آقا سید حسین کزازی - آقا میرزا اسمعیل نوبوری حکیم الملک - ارباب کیخسرو - دکتر امیر خان منتصر السلطان - ابوالقاسم میرزا - آقا شیخعلی خراسانی - محمد هاشم میرزا - آقا میرزا داودخان آقا سید جلیل - دکتر علیخان - آقا شیخ اسمعیل هشتروندی - میرزا علی اکبر خان دهخدا - فهیم الملک ناصر الاسلام - آقا شیخ علی شیرازی - ذکاء الملک صدیق حضرت - حسنعلی خان - وکیل التجار - حاجی آقا - اسدالله میرزا - آقا شیخ ابراهیم زنجانی میرزا اسدالله خان - طباطبائی - میرزا مرتضی قلی خان - صدر العلماء - معاضد الملک - حاج سید نصرالله آقای مستشار الدوله - معاضد السلطنه - دبیر الملک آقا سید محمد رضا - ممتاز الدوله .

رئیس - با اکثریت تصویب شد .
[رأیورت کمیسیون مبتکران خوانده شود .
رأیورت کمیسیون مبتکران راجع بطرح آقای ذکاء الملک در خصوص تاسیس روزنامه رسمی و طرح قرائت شد کمیسیون طرح مزبور را قابل توجه دانسته با بعضی اصلاحات در مواد آن بمجلس عودت داده بود .]

رئیس - مخالفی که در این خصوص نیست؟
(گفتند رأی بگیریید)
رئیس - رأی میگیریم در قابل توجه بودن

این طرح هر کس این طرح را قابل توجه میدانند قیام نماید .

رئیس - باتفاق قابل توجه شد بکمیسیون معارف رجوع میشود .

[راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بطرح آقای حسنعلیخان در خصوص ارجاع مسئولیت وزارت دربار قرائت شد مبنی بر اینکه کمیسیون مبتکرات طرح مزبور را قابل توجه دانسته بمجلس عودت میدهد.]

رئیس - گویا مخالفی در این خصوص نیست رای میگیریم در قابلیت توجه بودن این طرح .

معزز الملک - بمقیده بنده در صورتیکه این مسئولیت را موقت قرار بدهیم میشود در این رای داد و قابل توجه دانست یعنی این مسئولیت تا وقتی است که شاه کبیر شود والا در صورتی که باطلاق واگداشته شود اساساً موضوع نخواهد داشت .

حسنعلی خان - تمام آقایان محترم میدانند که پس از این خونریزیها و صدمات حالا باید يك مسلك و خطی پیش بگیریم که سعادت و ترقی مملکت در او باشد و بنده باز تکرار میکنم که مجلس همیشه مختار خواهد بود در وضع و نسخ قوانین و بنده با آقای معزز الملک در این فرمایش که کردند همراه که وزارت دربار را مسئول بدانیم لکن امروز این مسئولیت خیلی لازم است چون سلطان ما جوان است و تربیت او باید بدست ملت بشود و مجلس نماینده ملت است پس باید تربیت او بنظارت مجلس شود و بعد از این که مسئله از مجلس گذشت و حاضر شدیم که در جزئیات آن مذاکرات کنیم آنوقت باز مطالبی که راجع است بامور درباری برای اطلاع عرض می کنم که شاید قبل از وقت صلاح در اظهار نباشد .

لسان الحکماء - بنده عرض می کنم این مسئولیت وزارت دربار از مسائل مهمه است ولی خاطر آقایان البته مسبوق است که در سایر جاها يك چنین چیزی نیست اما چنانچه فرمودند باید در نظر داشت که مجلس شورای ملی می تواند همیشه وضع و نسخ قوانین نماید ممکن است بمقتضیات امروزه وضع قانونی نماییم و در يك موقع که مقتضی باشد نسخ کنیم اما در باب مسئولیت می خواستم بگویم وزرا در مسئولیت دارند یکی از حیث مسئولیت پلتیک ژنرال است که (سولیداریته) وزارت و يك مسئولیت ثانوی دارند که مسئولیت اداری آنهاست باید خاطر نشان کرد که وزارت دربار فاقد یکی از این دو مسئولیت است در سولیداریته و پلتیک ژنرال وزارت دربار مداخلت ندارد و مسئول پلتیک ژنرال نیست وزارت دربار هم گرچه دو مسئولیت دارد یکی مسئولیت بودجه دربار یکی مسئولیت اخلاقی دربار پس باید قید کرد که این مسئله معلوم شود .

آقا سید حسین اردبیلی - بنده هم تنظیمات اداره دربار را خیلی مهم می دانم لکن این را نمیتوانم معین کنم که وزارت دربار در ردیف سایر وزارتخانه ها و وزیر دربار مثل سایر وزرای مسئول است و وزرای ماهر کدام دارای ادارات متعدده در ولایات و ایالات

و غیره می باشند لکن وزارت دربار فقط دارای يك اداره است که فقط دربار سلطنتی است برای حصول بمقصد ممکن است يك ترتیب دیگری اقدام کرد که هم آن مقصد بعمل آمده باشد هم مثل سایر وزرا مسئول نباشد ممکن است مسئولیت وزیر دربار بموجب يك تعهدی یا يك مسئولیتی در حضور آقای نایب السلطنه یا يك ترتیب دیگری آن مسئولیت بعمل بیاید .

مقین السلطنه - بنده در اصل مطلب همراهم لکن مسئولیت باید تفکیک شود با مسئولیتی که وزراء دارند و وزارت دربار را يك وزارتتی که جزو کابینه باشد نمی توانم بدانم بجهت اینکه معلوم است وزرا در مقابل مجلس مسئول اند و وزرائیکه در مقابل مجلس مسئولند آنها هستند که در پلتیک عمومی مملکت ضامن اعمال يك دیگرند و معلوم است وزیر دربار عملش خارج از پلتیک مملکتی است پس همان قسم که آقای لسان الحکماء فرمودند باید قید شود این را هم عرض می کنم که این مسئولیت وزارت دربار گرچه در سایر ممالک سابقه ندارد لکن سابقه عملی دارد باینطور که وقتی کابینه تجدید بشود وزیر دربار هم تغییر میکند بدیهی است کابینه که طرف اعتماد ملت نشود بواسطه عدم اعتماد تغییر یافت وزارت دربار هم همین قسم باید طرف اعتماد ملت باشد باینجهت وزیر دربار هم تغییر می کند و وقتی می شود وزیری بواسطه اطمینان و عدم اطمینان تغییر کند که مسئول باشد و لکن لازم نیست هر مسئولی داخل کابینه باشد ممکن است خارج از کابینه باشد چنانچه گفته شد

حاجی شیخعلی - در قانون اساسی است که وزارت افتخاری موقوف است وقتی که وزارت افتخاری موقوف است چطور وزارت دربار اطلاق می کنید .

رئیس - این وزارت افتخاری نیست يك وزارت بزرگ محترمی است شغل هم دارد لیکن در مقابل مجلس مسئولیت ندارد .

حاجی شیخعلی - در صورتیکه مسئول نیست چطور وزیر است و در صورتی که مسئول است چطور وزیر نیست این يك اشتباه زرگی است باید رفع شود .
وکیل الرعایا - بله حرف در کلیات این طرح و قابلیت توجه این طرح است باید دید اصل مسئولیت در مقابل چیست عمده مسئولیت وزیر در مقابل مالیه مملکت است و چیزی که بوزیر دربار داده می شود باید دانست که يك چیز کمی نیست و باید بموجب قانون صرف کند این هم مسلم است که ایجاد قانون برای جلب منفعت است حالاً که می گویند مسئولیت وزارت دربار در مقابل مجلس باید باشد یا نباید باشد آنها که می گویند در مقابل مجلس مسئولیت نباید داشته باشند می گویند وزیر دربار در پلتیک مملکتی نباید شرکت داشته باشد و شرکت ندارد الا عرض می کنم الان که صحبت می کنیم به چوچه نظر شخصی نداریم لکن می گوئیم این قانون را وضع می کنیم و بعد هم وزیر درباری انتخاب می کنیم که قابل شور با وزرا باشد این بدیهی است که اعضای مشاوره هشت نفر باشد بهتر است از اینکه هفت نفر باشد بعلاوه خوبست توجهی بآنچه بوزارت دربار می دهید بنمایند که چقدر است و او مسئول است که بعمل خودش مصرف کند

دیگر آنکه آنچه شما از ذخایر سابقین در آنجا دارید مسئول نگهداری آنها وزیر دربار است يك چنین وزیری باید مسئول باشد .

رئیس - حالاً در قابل توجه بودن این طرح رای بگیریم هر کس این طرح را قابل توجه می داند قیام نماید .

رئیس - با اکثریت پذیرفته شد چون این امر بکمیسیون مربوط نیست يك کمیسیون خوبست از شعبات انتخاب شود از هر شعبه یک نفر .

معزز الملک - هر طرحی که در مجلس قابل توجه می شود لازم نیست به کمیسیون برود علی الخصوص این طرح که يك مطلب جزئی است بمقیده بنده ممکن است مستقیماً در مجلس مطرح شود .

حسنعلی خان - نظر با اهمیت این مسئله بنده تقاضای فوریت آنرا می کنم .

رئیس - حالا رجوع به کمیسیون بشود بعد در فوریت رای گرفته می شود حالاً در این باب مخالفی هست ؟

حاجی سید نصرالله - بنده مخالفم که يك کمیسیون مخصوص انتخاب شود و در این خصوص کمیسیون مبتکرات را الیق میدانم که يك نظری بنمایند و در نظامنامه هم نیست که از شعبات انتخاب شود مگر بعضی کمیسیونهای فوق العاده .

اسدالله خان - بنده باین مسئله خیلی اهمیت میدهم و لازم میدانم بکمیسیون منتخب از شعبات رجوع شود و این نه فقط راجع بمسئولیت وزیر دربار است بلکه آن کمیسیون باید وضع يك قانونی از برای مسئولیت وزیر دربار بنمایند .

رئیس - صحیح است این مطلب در همان کمیسیونی که باید رجوع بشود باید منظور شده مطرح شود و تکلیف آن کمیسیون است پس از شعبات انتخاب خواهند کرد و این طرح بآن کمیسیون ارجاع خواهد شد .

[راپورت شنبه چهارم راجع بنمایندگان عربستان قرائت شده.]

رئیس - آقای وکیل الرعایا شما آنروز حرفی داشتید بفرمائید .

وکیل الرعایا - بنده در باره یکی از آقایان ایراد دارم حالاً رای بگیریم باو که رسیده عرض میکنم .

رئیس - در حق این سه نفر رای میگیریم اول در حق آقا سید محمد باقر ادیب هر کس نمایندگی ایشان را مطابق آن راپورت تصدیق مینماید قیام نماید .

رئیس - با اکثریت پذیرفته شد حال در حق آقا شیخ محمد علی بهجت رای میگیریم هر کس نمایندگی ایشان را مطابق راپورتیکه قرائت شد تصدیق مینماید قیام نماید [قیام نمودند و با اکثریت پذیرفته شد.]

رئیس - در خصوص حاجی عز الملک رای میگیریم .

حاجی وکیل الرعایا - در خصوص او

آنچه بنده میترانم عرض کنم اینست که سن مبارکشازا شنیده ام بالغ بسی نیست چون در تهران تولد شده بعلاوه در همان مجلسی که انتخاب شده حاکم بوده اینها یک چیزهایی است که قابل توجه است و البته رأی با اکثریت مجلس است .

حاجی شیخعلی - آنچه راجع بسن است نمیشود تشخیص داد اما آنکه راجع بحکومت اوست درمجلس انتخاب گویا در قانون انتخابات چنین چیزی نباشد که حاکم را نتوانند انتخاب نمایند بعلاوه در همین جا هم اشخاصی بوده اند که داخل خدمات دولتی بوده اند پس از انتخاب شدن استعفا داده اند .

متین السلطنه - مسئله سن یک چیزی است که در اینجا مکرر طرح شده و مذاکرات زیاد شده بالاخره رأی مجلس باین شد که مادام که خلاف آنچه اظهار کرده است ظاهر نشده باید قبول کرد و در اغلب موارد هم همین قسم عمل کرده ایم و در صورت و علامات ظاهری هم حقیقت کشف نمی شود اما آنچه راجع باطلاعات شخصی بنده است اینست که بنده خود او را نمیشناسم لکن یک دوستی دارم که آدم صحیح و محل وثوق بنده است درچندی قبل اظهار میداشت که سن او سی سال هست و اینکه منتخب نباید حاکم یا نایب الحکومه باشد این یک ایرادی است که شاید اغلب قبول کنند لکن اگر تحقیق کنند شاید او هیچ سمت رسمیت نداشته است .

حاجی آقا - بنده جزء اول فرمایشهای متین السلطنه را تصدیق دارم هیچکس نمیتواند این مسئله را تصدیق کند مگر بموجب اظهار انجمن نظار و آهم که نرسیده است و اما اینکه گفته اند این شخص حاکم بود اینرا هم قبول ندارم بجهت اینکه در نظامنامه انتخابات نیست که حاکم یا نایب الحکومه نمی تواند منتخب و نماینده بشود .

فهریم الملک - این فرمایش متین السلطنه صحیح است ما در باب سن نمیتوانیم حرفی بزنیم لکن اگر چیزی هم خیلی واضح باشد نمی توانیم چشم پوشیم و این فرمایش آقای وکیل الرعایا را بنده تا بگذرجه تصدیق میکنم .

محمد هاشم میرزا - من نسبت باعتمادنامهها کدفت میشود درین مورد اظهار انجمن نظار با خیلی اطمینان میدهد که این انتخاب صحیح بوده ولی اینکه درباره سنش گفته می شود که کافی است غالب ماها او را نمی شناسیم و درین خصوص تحقیقاتی هم نکرده ایم باین جهت نمی توانیم رأی بدهیم پس خوب است مهلت بدهید که تحقیقات لازمه بشود ولی در مسئله اعتبار خیلی محتاج بدقت نیست و اگر خیلی محل اشکال نیست می شود قبول کرد و اینقدر مذاکرات لازم نیست .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده عرض میکنم مسئله سن چون تا بحال مملکت احصائیه نداشته است نمی شود معلوم کرد ولیکن آنچه بنده اطلاع دارم اینست که این شخص یک دخترتری دارد قریب سه سال یاده سال و بعقیده بنده این یک دلیلی است براین که سن ایشان کافی است .

وکیل الرعایا - بنده عرایض خود را برای اینکه وقت مجلس را تلف نکرده باشم خیلی باختصار عرض کردم و مقصودی هم نداشتم البته اجتماع مادر اینجا برای این است که هر کدام یک چیزی بنظرمان میرسد بگوئیم و خاطر هم دیگر را مسبوق نمائیم در

این مورد اگر باین عرایض بنده مجلس رأی بدهد حرفی ندارم ولی عرض میکنم که مادر این مملکت اگر چه احصائیه نداریم که درین مواقع سندیت داشته باشد و قاطع باشد لکن بنده یک سند خیلی معتبری در مملکت شما سراغ دارم که از تمام دفاتر دولتی شما اگر می داشتید معتبرتر است آن ورقه و قبالة ازدواج است که از او هم میشود یک چیزی فهمید آنرا ملاحظه فرمائید خواهی ملتفت شد و اینکه گفته شد این شخص در آنجا نایب الحکومه بود فقط اسم بود و رسمیت نداشت و کارها راجع بفخر الملک بود بنده سئوال میکنم ریاست تجار را که یک چندی در تهران داشت آیا عز الممالک داشت یا فخر الملک این نکات را باید ملتفت شد و الا بنده هیچ عرضی ندارم که این مطلب را مجلس تصویب نماید یارد کند .

حاجی شیخعلی - مسئله حکومت بنده عرض کردم در صورتی که واقعا حاکم بوده است و هیچ مانع از انتخاب نیست و همچو چیزی در نظامنامه انتخابات نداریم اما در باب سن بنده اطلاع درستی ندارم البته باید تحقیقات بشود پس بنده تقاضا میکنم این بر گردد بشعبه که بانظریات ثانوی بمجلس بیاید .

رئیس - موافق تقاضای مغیر این راپورت می رود بشعبه .

ادیب التجار - بنده عرض میکنم از برای یک نفر کسر اعضاء بکمسیون عرایض که باید از شعبه اول بیاید تا بحال چند مرتبه اظهار شده است و عرایض زیادی هم جمع شده است و تا این ساعت منتخب آنها نیامده است با اینکه دوفقر قابل انتخاب دارند بنده استدعا میکنم اگر آنها قبول نمیکند پس از طرف مجلس معین شود که عده اعضاء کمسیون تکمیل شده بتوانند بعرایض رسیدگی نمایند .

وحید الملک - این مسئله در جلسه سابق هم مطرح شد و بنده عرض کردم که ما در شعبه فقط دوفقر قابل انتخاب داریم یکی آقای صدر الملما و یکی هم آقای شیخ اسمعیل هشترودی آقای صدر الملما قبل از وقت استعفا دادند و گفتند که نمی توانم قبول کنم این بود که آقای آقا شیخ اسمعیل را انتخاب کردیم و حال که ایشان استعفا داده اند گمان می کنم این تکلیفشان است که مجدداً کمسیون از کسانی که قابل انتخاب هستند انتخاب نمایند .

رئیس - صحیح است شعبه اول یک نفر که انتخاب کرده است و منتخب استعفا داده است و موافق نظامنامه داخلی عده اعضاء کمسیون عرایض از ۶ نفر کمتر نمیشود در این صورت چاره نیست مگر اینکه شعبه اول یک نفر را معین نماید .

مؤمن الملک - دیروز بر حسب استدعای بنده بنا بود یک کمسیون معین شود امروز اگر صلاح است تشکیل شود .
رئیس - بنده تصور میکنم که آن کمسیون که برای دیدن اسناد قروض معین کردیم اگر صلاح باشد آن مطلب هم بهمان کمسیون رجوع شود .

مؤمن الملک - بنده عرض میکنم چون خودم در آن کمسیون که فرمودید عضو هستم شاید صلاح نباشد بنظر بنده یک کمسیون از شعب انتخاب شود بهتر است .

رئیس - بسیار خوب برای تقاضای آقای مؤمن الملک که فرمودند و مجلس پذیرفت باید از هر شعبه یک نفر انتخاب شود که آن کمسیون تشکیل شود .

معاوض السلطنه - اولاً بنده تقاضا میکنم که فردا سه ساعت بغروب مانده جلسه خصوصی بطور معمول تشکیل شود ثانیاً در باب بعضی اشتهاارات بی معنی که بعضی مغرضین در شهر انتشار میدهند بواسطه اعلان احصائیه که اداره بلدیه کرده است که دولت میخواهد بعضی مالیاتها وضع کند مثلاً می گویند از اطفالی که متولد میشوند میخواهند مالیات بگیرند یا از زنهاییکه حامله هستند بگیرند و از مرده ها بگیرند از این قبیل چیزها میگویند و اسباب تشویش خاطر اهالی و باعث فساد میشوند خوب است این مطلب در اینجا تکذیب شود و در روزنامه ها نوشته شود که این انتشارات بی اصل و دروغ است .

وکیل الرعایا - بنده عرض میکنم اینکه فرمودند تکذیب شود این بسکوقتی را لازم دارد که در مجلس مذاکره شود و تکذیب شود ولی حالا باید همین قدر با آن بیچاره ها که اینطور اخبار را استماع میکنند گفت که گول این گرگهارا نخورید .

رئیس - موضوع مذاکرات جلسه آتی به قانون اساسی معارف - راپورت کمسیون محاسبات در باب مطالباتی که مردم از مجلس سابق دارند - راپورت کمسیون فوائد عامه در باب فاریک صابون سازی و شمع سازی و غیره - طرح آقای دکتر امیر خان در باب اخذ تومانی یکقران از مالیات نواقل برای مخارج حفظ الصحه .

آقا شیخعلی - اینکه آقای مؤمن الملک فرمودند که امروز در باب مصمص السلطنه بنا بود یک کمسیون مخصوص تشکیل شود چه شد ؟

رئیس - قرار شد از شعب انتخاب شود .
کاشف - مدتی است که در خصوص نمایندگان خوانسار و کمره تاخیر شده است تکلیف آن ها معین نیست .

رئیس - راپورت آنها رفته است بشعبه هنوز پیشنهاد نشده است .
(مجلس تقریباً یکساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۸۷

صورت مشروح روز سه شنبه ۲۲ شهریور

ربیع الثانی ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت ونیم قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل شد صورت جلسه روز سه شنبه ۲۱ را آقای معاوض الملک قرائت کردند
رئیس - ملاحظاتی هست (اظهاری نشد رئیس صورت را امضاء کرد) .

راپورت کمسیون عرایض را آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت نمودند مشعر بر اینکه علاوه بر جلسات معینه کمسیون چندین جلسه فوق العاده منعقد شده و بعرایض رسیدگی نموده عریضه ای از طرف آقای مرتضی قلیخان بختاری قرائت شد که برای سرکشی